



АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

1980 ★ ИЮЛЬ ★ 7 №

Ондогор азырал
белеттеерине!



ТОС ПЕЧАТЬ ТУУЛУ АЛТАЙ КЕРЕГИНДЕ

АЛУШКИН Б. К. Ленинниң јолыла. — «Литературная Россия» деп газет, 1980, 11 апрель, 2 стр.

Туулу Алтайдын бичиичилеринин ижи, алдында турган задачалары керегинде.

БЛОВАЦКИЙ В. Тайга-таштын сындарында. — «Сельская жизнь» газет, 1980, 6 май.

Ар-бүткен ле ан-кушты корыыры, браконьерлерле өткүрип турган тар-тыжу, Кан-Оозынын тайгаларында болгон бир учурал керегинде.

АСТАПОВ А. Чөл быйанду болор бо? — «Правда», 1980, 22 май.

Чуйдын чөлин сугарары, бу јаан учурлу ишти бүдүреринде болуп турган једикпестер керегинде.

ЈАНҢЫС ЛА ЈЕТИРҰЛЕР. — «Правда», 1980, 19 февраль.

Алтайдын бичиктер чыгарар издательствоозынын Туулу Алтайдагы бөлүгинде «Павел Кучияк. Эске алыныштар. Дневниктер. Письмолор» деп бичик чыкканы керегинде.

ЕГОРОВ Ю. Рерихтин музейи. — «Клуб и художественная самодеятельность» деп журнал, 1980, 2 №, 24 стр.

Көксуу-Оозы аймакта Устүги-Оймон јуртта улу јурукчы Николай Константинович Рерихтин музейин тудуп турганы керегинде.

ЈАВИНСКИЙ В. Самоварчиктер ле самоварлар. — «Советская культура» деп газет, 1980, 9 март.

Горно-Алтайсктагы электробытприбор завод Олимпиада-80-ге сувенир самоварлар белетеп турганы керегинде.

НУРАЕВА Ю. Јииттер, ундыбагар! — «Огонек» журнал, 1980, 13 №.

Статьянын авторы Ада-Төрөл учун Улу јууда божогон карындажы Г. И. Карышев керегинде бичийт. Мында ок карындажынан келген калганчы самара јарлалган.

ПРОСЮК И. Продукцияны јаантайын көптөдөр. — «Коневодство и конный спорт» деп журнал, 1980, 4 №, 10—12 стр.

Туулу Алтайда јылкы мал өскүрери керегинде.

ГАЛКИН В., ДОЛИН А. Туулу Алтайдагы мүүстер. — «Земля сибирская, дальневосточная» деп журнал, 1980, 4 №, 38—40 стр.

Статьяда Абайдагы, Кайтанактагы, Шебалиндеги, «Оленевод» ло «Горный» деп ан өскүрер совхозтордын једимдери керегинде айдылат.

КАЛУГИНА Т. Алтай лира. — «Клуб и художественная самодеятельность» деп журнал, 1980, 2 №, 26 стр.

Автор Ондой аймакта комусчылардын ансамблин башкарып турган Кыдраш Шумаров керегинде куучындайт.

ДЖУСОЙТЫ Н. Алтайдын јажыл јанарлары. Нөкөргө чийген письмо. — «Литературная газета», 1980, 26 март.

Јарлу совет критик Нафи Джусойты поэт Борис Укачиннин «Кардын үни», «Мөңкүлик Алтайдын јанылгазы» деп бичиктери керегинде бичийт.

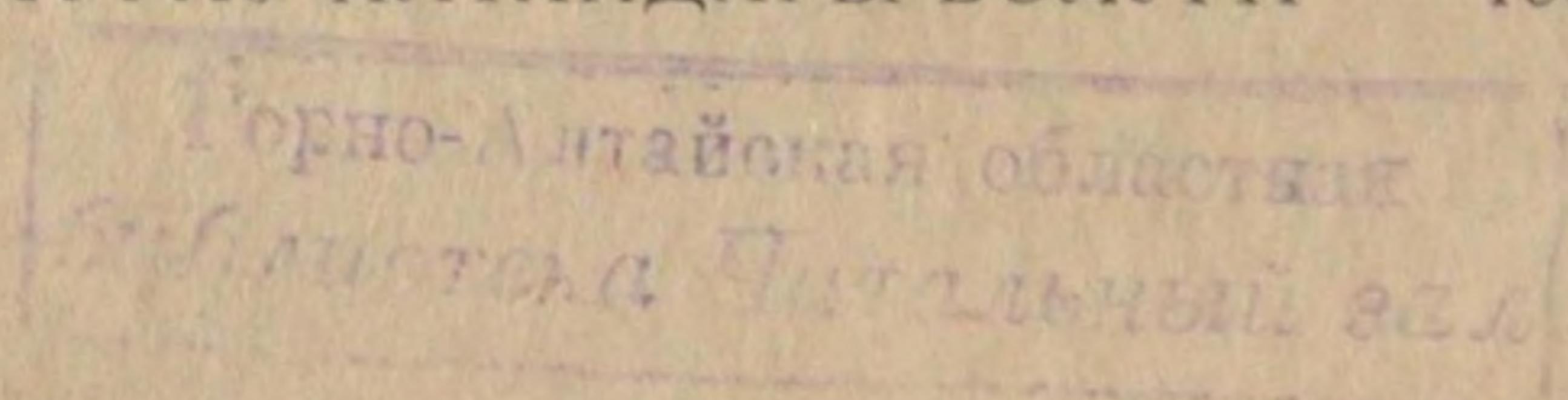
Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫН' БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда ла
агитация бөлүги

1980 j.
ИЮЛЬ
7 №

АЛТАЙДЫН БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫНЫН
ТУУЛУ АЛТАЙДАГЫ БӨЛҮГИ • 1980



БАЖАЛЫКТАР

Партиянын XXVI съездине уткый јурт јерлердеги ишчилердин задачалары	3
Рапс — азыралга јаан тузалу культура	11
Задачаларды бириктире бӯдӯрер	13
Агару керекти улалтарыс	17
Социализм ичкерлеп кӯндӯккенин керелеген съезд	20
США «Јаан бизнестин» стратегиязы	25
Амыр-әнчӯни јеткилдеер јолго	31

Партиянын XXVI съездине уткый журт жерлердеги ишчилердин задачалары

Совет улустын жадын-жүрүмунинг материалый аргаларын жаантайын жарандылары жанынан партия тургускан задачалар жөнүлү бөдери көп нургунында журт хозяйстводо керектер кандый болгонынан камаанду. Онын учун КПСС-тин Төс Комитеди албаты-хозяйствонун бу бөлүгин тыгыда өскүрерине жаантайын жаан аяру эдип жат.

КПСС-тин Төс Комитединин 1965 жылда март айда өткөн Пленумы Советский Союзтын Коммунистический партиязынын эмдиги өйдөги аграрный политиказынын төс ууламжыларын жартап жөптөгөн. 1978 жылда июль айдагы Пленум партиянын аграрный политиказын бүгүнгү күндеги айалга аайынча байгысты.

Партиянын Төс Комитеди бойынын июль айдагы (1978 ж.) Пленумында журт хозяйствоны өскүрери жанынан бөдүргөн иштердин итогторын, бүгүнгү күндеги айалганы коммунистический строителствонун эмдиги өйдөги некелтелери жанынан шүүп көрөлө, журтхозяйственый производствоны бастыра аргаларла тыгыдар, оны индустриальный төзөлгөгө тургузар, науканы ла техниканы өскүрерин түргендедер стратегический задача тургускан.

Журтхозяйственый производствоны ичкери өскүрер программанын төс ууламжыларынын бирүзи — колхозтордын ла совхозтордын материально-технический арга-чыдалын тыгыдары. Анайда бисте журт хозяйствоны тыгыдарына чыгымдар токтоду жоктон көптөп туру. 8-чи бешжылдыкта колхозтордын ла совхозтордын материально-технический аргаларын тыгыдарына капиталый чыгымдар 23 процентке көптөдилген болзо, 9-чы бешжылдыкта 26 процентке, 10-чы бешжылдыкта 27 процентке көптөдилди.

Былыргы жылда бистинг ороондо журт хозяйствоны өскүрерине 35,3 миллиард салковой чыгымдалган, ол тоодо 23,3 миллиард салковойды государство, 12 миллиард салковойды колхозтор чыгымдаган.

Өткөн төрт жылдын туркунына эдилген бастыра капиталый чыгымдар 136 миллиард салковойго шыдар, эмезе

онын алдындагы төрт жылда чыгымдаганынан 27 миллиард көп болды.

Бу өдүп жаткан жылда журт хозяйствоны өскүрерине 37 миллиард салковойды чыгымдаары темдектелген. Онынчы бешжылдыкта журт хозяйствого 137 миллиард салковой чыгымдалар, эмезе пландалганынан 3,1 миллиард көп.

Төрт жылдын туркунына журт хозяйстводо иштерди электрический ийделе бүдүрери 1,4 катап өсти.

Журтхозяйственный производствоны тынгыдарына чыгымдар көптөгөни, мелиорация, химизация, комплексный механизация, хозяйстволор ортодо кооперация ла агропромышленный интеграция ажыра специализация ла концентрация эткени, хозяйстволордын экономиказын тынгыдарына, социальный жангыртулар эдерине жарамыкту айалга жеткилдегени ле өскө дө иштер өткүргени журт хозяйствонын продукциязын көптөдөрине жөмөлтө эткен.

1979 жылда күннин аайы журт хозяйствого сүреен кату да болгон болзо, бастыра онынчы бешжылдыкта ороондо журтхозяйственный производствонын текши продукциязы тогус процентке көптөгөн. 1979 жылда журт хозяйство 125 миллиард салковойдын продукциязын берди, 1978 жылдагызынан 10 миллиард салковойго көп. 1980 жылда журт хозяйстводон 136 миллиард салковойдын продукциязын алары пландалган.

Өткөн төрт жылдын туркунына жылына аш жуунадып турганы 209 миллион тоннага жетти, ол тогузынчы бешжылдыкта жылына жуунатканынан 27,4 миллион тоннага эмезе 15 процентке көп.

Ороондо жылына эт иштеп алып турганы орто тооло тогузынчы бешжылдыктагы кемине көрө 818 мун тоннага, сүт — 517 миллион тоннага, жымыртка—10,5 миллиардка көптөгөн.

Je оныла коштой совет албатынын жадын-жүрүмин мынан ары там жарандыраp жылбүлөр jer ижин ле мал өскүреринин тебүлерин кезем түргендедерин, малдан алар продукцияны, анчадала этти түрген көптөдөрин некеп туру.

«Журт хозяйствонын алдына бис тургузып турган төс задача — онын бастыра бөлүктерин бастыра жанынан тен өскүрери, ороонды аш-курсакла, журтхозяйственный сырьело быжу жеткилдегени ажыра албатынын жадын-жүрүминин кемин онон ары чик жок бийиктедерин жеткилдеери. Ол ок өйдө бис городто ло журтта улустын жадын-жүрүминин материальный ла культурно-бытовой айалгаларын жуукташтыраp задачаны бүдүреринде эрчимди тынгыдар учурлу» — деп, нөкөр Л. И. Брежнев июльский Пленумда айткан.

КПСС-тин Төс Комитединин 1978 жылда июль айда өткөн Пленумынын жөптөри бистин областьтын партийный организациязынын, журт јерлердеги бастыра ишчилердин Туулу Алтайдын журт хозяйствозын тыгыдар ла өскүрер ижинин јуучыл программазы боло берди. Областьта журтхозяйственый производствоны өскүрип келгенинин итогторы КПСС-тин Төс Комитединин июль айдагы Пленумынын жөптөри јүрүмде бүдүп турганын јарт керелеп туру.

Өдүп јаткан бешјылдыктын 4 жылынын туркунына областьтын журт хозяйствозын өскүрерине јылына орто тооло капитальный чыгымдар тогузынчы бешјылдыктын кеминен 20 процентке бийик болды. Быјылгы жылда областьтын журт хозяйствозынын материально-технический арга-чыдалын тыгыдарга 22 миллион салковойго шыдар капитальный чыгымдар эдилди. Ол тогузынчы бешјылдыкта орто тооло јылына чыгымдалганынан 30 процентке көп. Журтхозяйственный производствоны өскүрерине төрт јылдын туркунына бастыразы 91 миллионнон ажыра акча чыгымдалды.

Анайда областьтын журт хозяйствозынын общественный секторында төс производственный фондтор 30 процентке өсти.

Областьтын колхозторында ла совхозторында машинно-тракторный парк јылдын ла јангырат. Калганчы эки јылда колхозтор ло совхозтор гусеницалу 932, колесолу 535 трактор, тракторло өлөң чабар 300 машина, өлөң јууп бугулдайтан 130 јазал, тракторло өлөң јуур 200 тырмууш, силостойтон 147 комбайн, аш јуунадатан 148 комбайн ла бийик арбынду иштеер өскө дө техника алдылар.

Хозяйстволор јангы техникала, јүзүн-башка механизмдерле машиналарла јеткилделгени, материальный ийде-чыдалы, производственный базазы тынганы ла өскө дө иштер калганчы јылдарда күннин аайы коомой до болордо, журтхозяйственный производствоны там тыгыда өскүрерин јеткилдеди.

Онынчы бешјылдыкта государственного түк табыштырып турганы јылына орто тооло, тогузынчы бешјылдыктагызына көрө, 198 тоннага эмезе 7 процентке, ноокыны табыштырып турганы — 60 процентке, сыгыннын ла чоокыр аннын мүүстерин табыштырып турганы — 11 процентке көптөди.

Төртјылдык итогторын бириктире алза, бистин область государственного түк, ноокы, сыгындардын ла чоокыр аннын мүүзин табыштырар јакылтаны бүдүрип салган.

КПСС-тин Төс Комитединин июль айдагы Пленумы журтхозяйственный производствонын јаан учурлу бөлүктерин

өскүрер сурактарды шүүжеле, баштапкы жерге өскүрер иштерди түргөн тыгыдар задача тургускан. Малдын тоозын көптөткөниле коштой, бастыра жерлерде малдын ла куштардын продуктивнозун бийиктедери керектү деп айдылган. «Мал өскүрерин жагыдан тыгыда көдүрерин жеткилдеерге бу иште жагы жаан бурылта болоры, ого партия, бистин бастыра министерстволорыс ла ведомстволорыс, колхозтордын ла совхозтордын башкараачылары, журт жерлердеги ончо ишчилер тын ајару эдери керектү» — деп, нөкөр Л. И. Брежнев темдектеген.

Калганчы жылдарда мал өскүреринин бөлүктеринде специализация эдери тыгыды. Хозяйстволорды организационный жагырта төзөгөни ажыра аңдарды «Алтайанпром» биригүге кирип турган жети хозяйство өскүрип туру. Бийик-продуктивный бозулар өскүретен аңылу хозяйстволор бар. Адару өскүрер «Нектар Алтая» совхоз төзөлдү. Торбокторды чыдада өскүрип семиртери жагынан областьтын колхозторы ла совхозторы Советский ле Бийский райондордын хозяйстволоры ортоктожорын тыгыдып ла жарандырып турулар. Өткөн жылда анайда биригип ортоктожоло, государственного 11760 тын чарларды тирүге бескезин орто тооло 421 килограмнан табыштырган.

Бистин областьта быжылгы жыл башталарда общественный сектордо 131 мун уй, 1048 мун кой ло эчки, 46,8 мун жылкы, 24 мун аң, 1,2 мун төө бар болды. Уйлардын тоозы бешжылдык башталганындагызына көрө 10 мун тынга, койлордын ла эчкилердин — 12,6 мунга, жылкылар — 957 тынга, аңдар 1935 тынга көптөгөн.

Бу бешжылдыктын жылдарынын туркунына государственного табыштырылып турган уй малды тирүге бескези орто тооло 323 килограмнан 353 килограммга жетире бийиктеген. Өткөн жылда область государственного 25085 тонна эт табыштырган, ол 1978 жылда табыштырганынан 586 тоннага көп.

Уйдын эдин көптөдөри жагынан эн жаан учурлу задача — уйлардын эттенир болор угын жарандырап селекционный иш өткүргениле коштой, эттенир уйларды аңылап өскүрери, тыгыда азыраары болуп јат. Эмди областьта чарларды аңылап семиртер хозяйстволор, хозяйстволор ортоктожотон биригүлер төзөйтөн сурак тура берди.

Этти көптөдөр иште кой өскүрери база тузалу. Мында областьта бар элбек одорлорды койлорды одорлодып семиртерине тузалангадый аргалар көп.

Кой өскүрер иште јакшы једимдерге једип аларга жыл

чыккан кураандарды чададып семиртеле, ол ок жылдын учында этке табыштырганы једимдү болор. Быјыл эрте јаскыда төрөдөрине 280 мунга шыдар койлор ло эчкилер көчүрген, ол 1976 јылдагызынан 20 мунга көп.

Государствого этке табыштырып турган койлордын орто бескези калганчы јылдарда јабыс кеминде — 35 — 36 килограмманг өтпөй туру. Койлор түктенгир болор продуктивнозы ујан бийиктейт. Төрт јылдын туркунына бир койдон кайчылаган түк орто тооло 2,1 килограмманг болды, ол тогузынчы бешјылдыктагызында јылына орто тооло кайчылаган кеминен 6 процентке көп.

Кой өскүрерин түрген тыгыдарга койлорды семиртеринде озочыл ченемелди элбеде тузаланарын јеткилдеер, кой өскүрер иштинг производственный базазын тыгыдар, эне койлорды искусственный үренделттерин јарандырар, койлордын коромјызын астадар керек. Јабагандагы совхозтын койчылары койлорды кичееп кабырып, үзеери азырап, эне-койлорды өйлү-өйинде искусственный үренделтер ле төрөдөр технологияны чике тузаланып јакшы једимдерге једип алгылайт.

Сүттенгир ујлар өскүрери ле сүтти көптөдөри јанынан көп иштер бүдүрер керек. 1979 јылда кажы ла ујдан орто тооло 1656 килограмм сүт саалган, ол 1978 јылдагызынан 5 процентке, тогузынчы бешјылдыкта јылына орто тооло сааганынан 115 килограммга ас. Онон улам былтыр область государствого сүт табыштырар планы бүдүрип болбоды.

Ујлардын сүдин көптөдөтөн төс арга — саап турган ујларды анчадала кышкы өйдө белокторлу ла витаминдерлү эдип кошмоктоп јазаган азыралла азыраары. Анайда этсе белетеп алган азыралды чике тузаланар арга болор.

Эмдиги өйдө областьта бир центнер сүт саап аларга орто тооло 2 центнер азырал-единица, уј малдын тирүге бескезин бир центнерге кожултарга 19 центнер азырал-единица чыгымдап јадыс. Бу чыгымдар сүтти ле этти иштеп аларына азырал чыгымдайтан нормадан ажыра.

Мында продуктивнозы бийик малды көптөдө өскүргениле, эттенгир ле түктенгир, сүттенгир малдын угын јарандырганыла, продуктивнозы бийик малды аңылалган фермаларда үзеери азырап чыдатканыла коштой малдын азыралын артыкташтыра белетеерине ле азырал ток болор чындыйын јарандырарына ајаруны тыгыдары керектү.

КПСС-тинг Төс Комитедининг июль айдагы Пленумы партийный, советский ле јуртхозяйственный органдардын алдына азырал белетеер ишти кезем јарандырала, кажы ла хозяй-

стводо малга керектү ток азыралды артыкташтыра бүдүрери жанынан кыйа баспастан бүдүретен задачалар тургускан.

Бу өдүп жаткан онынчы бешжылдыкта малга азырал белетеп турганы тогузынчы бешжылдыкта жылына орто тооло белетип турганынан 36 процентке көптөгөн. Же андый да болзо, ол до кире көптөдө белетелген азырал бисте бар малды жеткилдебей туру.

Онын учун КПСС-тин обкомынын 1979 жылда өткөн II Пленумы ла быжыл март айда өткөн V пленумы областьтын колхозторында ла совхозторында малга азырал белетеп турганын ончо жанынан теренжиде шүүп көрөлө, бу ишти кезем жарандыргады иш өткүрерин темдектедилер. Ол иштер: азырал эдер культураларды элбеде кыралап, түжүмин бийиктедери, кыралардын кыртыжын кичееп сүрери, кажы кыраларда кандый культура өскүрерин билери, үрен өскүрерин жарандыраы, удобрениелерди ле өзүмдерди корыыр химический средстволорды элбеде тузаланары.

Азырал белетеер ишти тыгыдарга јер ижинин текши культуразын бийиктедери керектү. Мында көп колхозтордо ло совхозтордо јаан једикпестер бар. Олор јердин кыртыжын корыыр иштерди бүдүрерин кичеибей турулар. Јаңы технология ла научно-технический өзүмнин једимдери тузаланылбай јат.

Аш культураларды өскүрерине ајару астаган. Онынчы бешжылдыкта, тогузынчы бешжылдыкка көрө, аш өскүрген кыралар 11 мун гектарга астады, текши јуунадып алган аш 5,5 мун тоннага ас болды. Кажы ла гектардан орто тооло 9,5 центнерден аш јуунадылган.

Эмди кажы ла гектар кырадан орто тооло 14—15 центнерден аш өскүреле, бастыразы 60—65 мун тонна азырал эдер аш јуунадар задача тургузылган.

Кыралардын, өлөң чабар ла мал одорлоор јерлердин түжүмин бийиктедери жанынан көп иш өткүрери керектү.

Азырал эдер культураларды үрендеп өскүреле, калганчы жылдарда јуунадып турпан түжүмди көрөр болзо, көп јыл өзөр өлөңдөр бастыра областьта сүреен јабыс (бир гектардан 11—13 центнерден түжүм берип турганы, јерлик өлөң — 6,6 центнерден, жаңыс јыл өзөр өлөңдөр гектардан 23 центнерден түжүм берип турганы јарталды. Онын учун азырал эдер культуралардын түжүмин бийиктедери азыралды текши көптөдөтөн төс арга болуп јат.

Малдан алар продукталарды көптөдөринде белковый азырал јаан учурлу. Кезик азыралдарда једишпей турган

белокты жеткилдеерге ашбобовый культураларды ла көп жыл өзөр мырчак өлөңдөрдү, көп белокторлу жаңы культураларды кыралап өскүрери темдектелген.

Малдын азыралында белокты көптөдөргө өскө дө аргалар бедреп табала, элбеде тузаланары жанынан иштер башталды. Андый аргалар моноазырал, сенаж, өлөң-кулур, силос белетееринде, жүзүн-башка колынтылар эдеринде көп.

Бийск городто гранулдар ла брикеттер эдер эки цех тудулып жат. Кату азыралды, анчадала саламды ла агаштын бүрин жибидип, ток болорын бийиктедер жаңы цехтер жазалар, азийгылары жагыртылар.

Малдын азыралын көптөдөрүндө жер сугарар ла кургадар иштер (мелиорация) жаан учурлу боло берди. Калганчы төрт жылда мелиорацияны элбедерине, мелиоративный организацияларды тыгыдарына 15 миллион салковой акча чыгымдалды.

«Горно-Алтайсксуустрой» тресттин төс производственный фондторы 1975 жылдагызына көрө эки катап көптөйлө, 6 миллион салковойго жеткен. Онын организацияларынын технический жепсенгендери тыгый берди. Олордо 197 автомобиль, 116 трактор бар, агылу техниканын тоозы көптөгөн. Кажы ла кижжи бойынын ижинде электроэнергияны тузаланары көптөди. Бу иштердин шылтуунда калганчы төрт жылда 5,5 мун гектар жер сугарылды, 1758 гектар сас жерлерди кургаткан, 15 мун гектар жерде культурно-технический иштер өткөн.

1979 жылда кыраларга 17,1 мун тонна минеральный, 256 мун тонна органический удобрениелер төккөн. Онынчы беш-жылдыкта кыраларды минеральный удобрениелерле жарандылары эки катап көптөди.

Быжыл бистин областьта «Журтхозхимиянын» биригүзи төзөлгөн. Бу организация удобрениелерди ле өзүмдерди корыыр химический средстволорды тузаланарын башкарып жат.

Быжылгы жылда областьтын хозяйстволоры 187 мун тонна өлөң, 27 мун тонна сенаж, 296 мун тонна силос, 9,5 мун тонна өлөңнин витаминдү кулурын белетеп алар учурлу.

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын бюросы ла обл-исполком бу жуукта «1980 жылда кату ла жуукту азыралды көптөдө белетеп алары ла олордын чыгдыйын жарандылары жанынан үзеери иш өткүрери керегинде» жөп жарадып чыгардылар.

КПСС-тин обкомынын V пленумынын жөптөрүн ле бу жөпти жүрүмде бүдүрип, өлөң ижинде тузаланатан техниканы бастыразын жазап белетеер, өлөң ижинде иштейтен звено-

лорды ла отрядтарды тӧзӧйлӧ, ӧлӧн ӧзӧп бышкан ӧйдӧ баштайла, бу жаан учурлу хозяйственно-политический ишти жаан једимдӧ ӧткӧрер керек.

КПСС-тин Тӧс Комитединин 1980 јылда июнь айда ӧткӧн Пленумынын ижинин итогторын, Пленумда нӧкӧр Л. И. Брежневтин эткен доклады бистин областьтын ишкӧчиле јаткандары тын јарадып уктылар. Тӧс Комитеттин июнь айда ӧткӧн Пленумы 1981 јылда февраль айда партиянын очередной XXVI съездин јууп ӧткӧрери керегинде јӧптӧгӧни коммунисттерди, областьтын бастыра ишкӧчиле јаткандарын тын оморкотты.

Туулу Алтайдын јурт хозяйствозынын ишчилери онынчы бешјылдыктын калганчы јылынын баштапкы јарымында малдан алган продукталарды государственного табыштырар јакылталарды јенӧлӧ бӧдӧреле, эмди малга азыралды артыкташтыра белетеп алары, быјылгы јылдын ла бастыра бешјылдыктын молјуларын ла пландарын ажыра бӧдӧрери учун съездке учурлалган социалистический мӧрӧйди элбедип ийдилер.

Ю. Сребрянский,
КПСС-тин обкомынын
јуртхозяйственный бӧлӧгинин
заведующийи.

Рапс — азыралга јаан тузалу культура

Рапс бистин жерде солун өзүм болуп туру. Оны өскүрери ле кичеери жанынан ченемелдү иштер журтхозяйственный ченемел өткүрер станцияда да, госсортучастокто до өткүрилбеген. Же Каменский районнын хозяйстволорынын ченемелдеринен көргөндө, бу культура бистин областьтын хозяйстволорында, анчадала тууларга эдектей жаткан жерлерде жакшы өзөри жарт билдирет. Шак ла бу өзүмди элбеде өскүргенинин шылтузында бис малга азыралды канча ла кирелү көптөн белетеп алар аргалу болорыс. Рапс — белокторло байлык өзүм, малга жайгыда ла күскиде тузалу.

Маймадагы аңылу хозяйство Каменский райондо «Ленинская искра» совхозтон бу культуранын үренин садып алган. Бир центнер үрен 170 салковой.

«Ленинская искра» совхоз кажы ла гектар кырадан 17 центнерден үрен жуунадып жат. Рапстын жажыл өзүми дезе АВМ деп агрегаттын болужыла өлөңнин витаминдү кулурын белетеерине ле сенажка табылбас сырье болуп туру. Кажы ла гектар кырадан рапстын сырьезын кожуп, 350—400 центнерден кулур ла сенаж белетеп алар аргалу.

Маймадагы аңылу хозяйство бу культураны өскүрип турганы жаан удабаган да болзо, же онын үрениле Кызыл-Өзөктөги ле Карымдагы совхозторды, журтхозяйственный ченемелдү станциянын ченемелдер өткүрер хозяйствозын, Кан-Оозы ла Кош-Агаш аймактардын бир канча хозяйстволорын жеткилдеген. Агрономдор бу жаңы культурага жаан ажару эдип, оны кичееп өскүрер деп иженер керек.

Рапс — ол капуста бүдүмдү культуранын бир жылга өзөр өзүми болуп туру. Ол жылдам ла жадаган бүдүмү болуп өзөр аргалу. Жадаган үрендеген рапс күскиде жүк ле жалбырактарын жайылтып жат. Кыш өдүп, жаскелгенде, чечектеп, быжат.

Онын тазыл культуразы сүрекей бек болгоныла аңыланып туру. Рапстын төс тазылынын үсти жанындагы бөлүги эки-үч сантиметрге жетире жоондоп, көп бөлүк тазылдар төзөп, жерге терен кирип жат. Онын тазылынын төс бөлүги салданын миизи жер сүрер бөлүгинде болуп туру. Рапс тазылынан ала 120—170 сантиметрге ле онон до бийик сапта-

лып өзүп жат. Онын алтыгы жанында өзүп турган жалбырактары жалбак болор. Орто кирезинде өскөн жалбырактардын бажы чичке, бажында сарызымак өңдү чечектү.

Рапстын үрендери оогош тараан ошкош тегерик бүдүмдү болуп жат. Кара эмезе күрөң өңдү. Бир өзүмнин бастыра үрени жүк ле он граммга једип турар.

Биологический жанынан бу өзүм өскө өзүмдерге көрө база аңыланып турганын темдектеер керек. Ол јаан соокко чыдашпас өзүм болуп туру. Јадаганда үрендеген рапс минус 18—20 градус температура тужында тоңып калар. Онын учун Алтай ичинде бу өзүмди јадаган культура эдип үрендебей турулар. Јаскыда ла јайгыда үрендеген рапсты јажыл азырал эмезе силос эдерине тузаланып жат. Бистин областьтын айалгазында јылдам культура эдип өскүргөн рапс үрен берер аргалу. Је андый да болзо, рапстын өзүми температуранын аайынан ла чыкла јеткилделгенинен камаанду болуп турганын ундыбас керек. Август айда чык көп боло берген тужында рапстын чечектелери ле онын үрендеринин бажары билдирлү удай берет.

Јылдам өскүргөн рапстын үрендери өзүм јайылып өскөнinin кийнинде 98—108 күннин бажында јадаганга үрендеген рапстын дезе 70—90 күннин бажында быжып жат. Јылдам рапсты азырал эдерине 50—70 күннин бажында, јадаганга үрендегенин 35—50 күннин бажында чабат.

Рапсты үрендегенинен онын быжар өйи база камаанду болгонына јаан ајару эдер керек. Бу өзүмди эки-үч градус јылу тужында да үрендезе, ол өзөр. Је бу тужында онын өзүми де удап жат. Је күндөр јылыган сайын онын өзүми де түргендей берер. Чык јеткил ле күндөр 13—15 градус јылу турган айалгада рапс үчинчи-төртинчи күнде јайылып өзүп жат. Је чык једишпес ле күндөр јаан јылу эмес айалгада ол жүк ле сегизинчи — он экинчи күнде өзөр аргалу. Темдектезе, майдын учында ла июнь айдын баштапкы јарымында үрендеген рапс бежинчи-онынчы күндерде, июнь айдын учында эмезе июльдин баштапкы јарымында үрендеген рапс төртинчи күнинде өзүп келер.

Чаап салган рапс ойто јажантып өзүп турганы азырал белетеерине јаан тузалу болуп жат. Туулу Алтайда рапс өскүрерген јалаңдарды эки катап чабар аргалу. Оны кичееп өскүрерине јаан ајару эдер керек.

В. Иванов,
Маймадагы спецхозтын директоры

Задачаларды бириктире бүдүрер

Бу жуукта областьтын культура ла кинофикация бөлүктөрүнүн ишчилери мал ижиндеги улусты культура жанынан жеткилдеери аайынча Калмыцкий АССР-дин төс города Элистада өткөн зональный жуунда турушкан.

Турлуларда жаткан малчыларды «Идеологический, политико-массовый ишти онон ары жарандылары керегинде» КПСС-тин Төс Комитединин жөбине келиштире өрө көдүреринин тузазы жанынан доклады Российской Федерациянын культуразынын министринин заместители В. М. Стриганов эткен.

Культуранын ишчилеринин алдында бүгүнгү турган задача кышкы ла жайгы турлуларда жаткан малчыларды культура жанынан жеткилдеерин там ла жарандылары болуп жат. Бу задача бистин партиянын аграрный политиказыла көндүрө колбулу. Ол программада жаан учур мал ижине берилип жат.

«Мал ижи анчадала жаан аяру эдерин некеп туру» — деп, Л. И. Брежнев темдектейт. — Бу бөлүктү жөнүлү өскүрери — бүгүн колхозтордын ла совхозтордын эн жаан килемжизи болор учурлу. Журт ишчилердин алдында турган задача этти, сүтти ле өскө дө продукталарды көптөдөр аргаларды таап тузаланары, науканын једимдерин ле озочыл ченемелди элбеде таркадары, малдын ла куштын продуктивностын бийиктедери, мыныла коштой онын тын тоозын көптөдөри болуп жат. Јалан ижиндеги ле фермалардагы улустын ийде-күчи, амадулары азыралдын бек базазын төзөөрине ууландырылар учурлу».

Јуунда турушкандар бойларынын ижиндеги ченемелдерин айдыжар тушта мал өскүрип турган автономный республикалардын, областтардын культура аайынча министерстволорынын ла управлениелеринин ижинин төс уулам-јылары чокумдалып, јарталган. Анда куучын малчыларды телекейде, ороон ичиндеги, иштеги коллективтердеги јадын-јүрүмле, солундарла таныштырар система төзөөри керегинде болгон. Јаан аяру мал ижиндеги улусты автоклубтарла, культпросветпередвижкаларла, библиотекаларла,

кинопередвижкаларла, профессиональный ла самодеятельный артисттердин концерт-ойындарыла јеткилдеерине эдилген. Программага лекциялар, врачтардын, албаты-хозяйствонун специалисттеринин беседа-куучындары кирер учурлу.

Бу иштерди бүүдүрери јанынан көп керектер бүткен де, бүүдүп те јат. РСФСР-де культуранын ла кинофикациянын элбек учреждениелери иштеп туру. Шак анайда ас улус јаткан јурттарды ла малчылардын турлуларын беш муннан ажыра автоклубтар, суула јүрер культбазалар, 1130 кинопередвижкалар, 750-нен артык автобиблиотекалар јеткилдегилейт. Ол тоого бистин областьтагы 45 автоклубтар, культпередвижкалар ла библиотекалар кирип јат.

Јуунда куучын айткан республикалардын ла областтардын чыгартулу улузы иштеги ченемелдерин элбеде јартадылар. Партийный организациялар автоклубтардын, кызыл палаткалардын, агитбригададардын ижине јаан ајару эдип тургандары јарталган.

Темдектезе, Читинский областьта төс ууламјы культура ла искусствонун учреждениелеринин ижин мал ижинде көндүрө туружып јаткан улуска јууктадарына эдилет. Областьта иштин байрамдарын, культуранын күндерин, тематический энирлер, агитбригададардын ижин, койчылардын ла уй саачылардын күндерин өткүрери јанжыгып калган. Бу иштер кызыл толуктарда, койчылардын бригадаларында, јаландардагы одуларда ла фермаларда өткүрилет.

Культуранын бөлүктери, партийный, советский, общественный организацияларла кожо мал ижинде сырагай ла каруулу иштер өдөр тушта графиктер ле маршруттар тургузып, оны бүүдүрерин шинжүде тудуп јат.

Јоруктап јүрер клубтар база јаан учурлу иштер өткүрет. Автоклубтардын ижинде, ченемел алыжарында технический аргалар — магнитофонго бичиткен письмолор, малчылардын сурактары аайынча концерттер элбеде тузаланылат. Агиткультбригададар «Койчылардын тандактары», «Одычактар» деп оос журналдарды, «Портрет-энирлерди», кинолекторийлерди ле өскө дө иштерди өткүргилейт.

Ростовский областьтын күнчыгыш райондорындагы малчылардын ортодо культурно-пропагандистский төс јерлер иштеп туру. Олордын ижи бистин областьтагы малчылардын күндерине түнгей. Койчылардын бир канча турлулары јангыс кызыл толукка бириктирилген. Анда лекциялар кычырылып, самодеятельностьтын концерт-ойындары, кинофильмдер көргүзилет, книгалар берилип јат.

Јуунда партиянын Калмыцкий обкомынын качызы Г. Г. Цакиров куучын айдат, культпросветучреждениелердин ишчилери иштин јангыс ла тоозын көптөдөргө кичеенип турган эмес, је анайда ок онын тузазын, өдүнгизин тыгыдарына јаан ајару эдип јадылар деп темдектеди. Культура-нын көп тоолу учреждениелери бир катап өткүрген ишле болорзынбай, кажы ла бөлүк улустын белетүзин ајаруга алып, ишти комплексле өткүрерине көчүп јадылар. Шак анайда райондордо «Ленинизм јер үстиле алтайт», «Идеологический тартыжу ла кижинин праволоры» деп темаларга лекциялар кычырылып «Кизи ле закон», «Партиянын пландары — албатынын пландары» деп лекторийлер иштейт.

Профорганизация јанынан иш база чокум ууламјылу өткүрилет. Јурттын эн артык улузына учурлай профессия аайынча энирлерде јаш үйе механизаторлордын, малчынын ижиле јуук таныжып алар арга берет. Бу иште јаан учур јурт хозјайствонын специалисттерине берилип јат.

Республиканын јурт ишчилерин јеткилдееринде элбек иштерди јоруктап јүрүп иштеер клубтар өткүрип турулар. Олор производственный темаларла лекциялар кычырып, тематический фильмдер көргүскилейт. Автоклуб кажы ла јорукта «Јуучыл листоктор» ло «Молниялар», «Бүгүн кемдер озочыл», «Бүгүн кем сондойт» деп бюллетендер, иштин магынын календарин чыгарат. Культишчилер бойынын ижин иштеги коллективтердин пландарыла, јакылталарла канча ла кире јуук колбулу өткүргенде, ол анча кирези ок тузалу болот.

Калмыкияда, бистин областьта чылап ок, агитбригадалар партиянын обкомынын агитпоездтерине кирип јат. Партиянын обкомы партийный организацияларды, культуранын учреждениелерин агитбригадалардын идейно-художественный кемин бийиктедерине, программанын тематиказын элбедерине, төс учурлу сурактарды көдүрерине ууландырат.

Мөрөйлөжип турган райондордын автоклубтарынын колбулары керегинде Хакаский автономный областьта Бейский районног автоклубтын заведующийи Л. Н. Андреева куучындады. Бу райондо ло мөрөйлөжип турган Алтайский райондо үчтен автоклубтар иштеп јат. Олордын ишчилери јылдын ла творческий туштажулар өткүрип, ченемел алышкылайт.

Зональный јууннын эткен түп шүүлтезинде автоклуб-

тардын, автобиблиотекалардын, кинопередвижкалардын ижин культураның бөлүгинин, киносетьтин дирекциязынын, журт хозяйствонун управлениезинин кожо тургускан, јербойындагы партийный органдардын јөптөгөн планыла јаба өткүрер задача тургузылган.

Бийиктедилген јаны некелтелер эдилип турганыла колбой јоруктап јүрүп иштеер культураның учреждениелеринин ижин башкарарында, олардын ченемелин јууп бириктиреринде, оны таркадарына научно-методический тös јерлердин каруулу болоры база бийиктеп јат.

Культпросвет иштерди оноң ары јарандыра өскүрери культураның ла кинофикациянын учреждениелеринин агарула туура салбас кереги. Олор бу задачаны ак-чек бүдүрер деп иженер керек.

В. Тонкуров.

Агару керекти улалтарыс

Бистин совхоз Туулу Алтайдын эн јангы совхозторынын бирүзи. Је ол ок өйдө мында, баштап ла, јангы жүрүмди төзөөринин јозогы көргүзилген. Бистин јеристе коммунисттер ле партийный эместер РКП(б)-нын члендери Попов Петр Ивановичке ле онын болушчызы Илюшин Григорий Николаевичке баштадып, јангы жүрүм төзөөргө тартышкан.

Бандиттер ле монаhtar коммунага чаптыгын јетирген. Шак онын учун коммунарларга төзөмөлдү ле јартамалду ишти көп өткүрерге келишкен. Је бир канча шылтактардан улам бандиттерге «Јайым иш» коммунаны оодо согор арга төзөлгөн. Јериске баштапкы коммунарлардын каны шинген. Олордын јен јастанган јеринде, Қайруда, памятник тургузылган.

Коммунарлардын агару кереги оныла токтобогон. Олордын керегин Чолушмандагы совхозтын коммунисттери, бастыра эл-јон оноң ары улалтып турулар.

Коммунада онноң ло ажыра кижии болгон болзо, эмдиги хозяйствонын јеринде 996 кижии јуртап јат. Олордын тоом-јылулары КПСС-тин члендери. Совхозтын 56 коммунизии үч цеховой партийный организацияга бөлингендер. 120 уул ла кыс комсомолдын рядында туруп јат. Олор эки цеховой комсомольский организацияга бөлингендер. Совхозтын профсоюзный организациясында 260 кижии.

Партийный организацияда јозокту коммунисттер көп. Темдектезе, Чокова Г. К., Андадигов П. И., Сүгүнүшев Г. М., Бачимова А. А., Чанчиев А. Н. ле өскө дө нөкөрлөр коммунисттин бийик адын ак-чек апарып јадылар.

Совхозтын ветерандарына јакшынак солынта өзүп јат. Темдектезе, производство 260 кижии иштеп турган болзо, олордын 130-зы 30 јашка јетпеген јашөскүрим.

Быјылгы јыл бистин совхозтын ишчилерине ле служащийлерине кереес јыл. 29 июнда бис «Јайым иш» коммунанын 60 јылдыгын темдектедис. Бу јаркынду күнге учурлай партийный, комсомольский ле профсоюзный јуундар өткөн. Олордо производствонын озочылдары бийик социалистиче-

ский молју алгандар. Коммунага учурлалган мөрөйдө 272 кижиге туружып жат. Мөрөйдө коммунистический иштин 40 ударниги туружып турганы оморкодулу. Бу күндүлү атты ададары учун база 40 кижиге тартыжып жат.

Бистин эн артык озочыл ишчилерис 1980 жылдын жакылтазын коммунанын 60 жылдыгына жетире бүдүрер социалистический молју алгандар. Бүгүн олардын кезиги бийик молжуларын ак-чек бүдүргендер деп оморкодылу жетирип турум. Олардын тоозында: койчылар Койткин Петр Васильевич ле Чоков Марат Пантелеевич, эчки кабыраачы Качашев Алексей Алексеевич ле Сартакова Варвара Луковна, уй кабыраачылар Аскышев Виктор Сергеевич ле Тужалов Михаил Васильевич. Öткөн кыштын айалгазын аяруга алганда, өрө адалган нөкөрлөр ат-нерелү иштегендер деп айдар керек.

Адалган озочылдарды ээчий эчки кабыраачылар Андади-ков П. И. ле онын уйи Иштин Кызыл Маанызы орденнин ле Октябрьский Революциянын орденинин кавалери Анда-дикова М. И., Ядомыков В. П., койчы Бедушев Г. Г., меха-низаторлор Чукин А. Н. ле Андади-ков Е. Н., строитель Мюн-чинов К. П., уй кабыраачы, «Знак Почета» орденнин кавалери Купин П. Т. ле көп-көп өскө дө нөкөрлөр барып жадылар.

Совхозтын ишмекчилери онынчы бешжылдыктын калганчы жылынын пландарын «Ленин чилеп, коммунистический күүн-тапту иштеер» деген кычырула бүдүрип турулар. Хозяйствонун алдында турган задачаны бүдүрерине бастыра материально-технический аргалар ууландырылып жат. А материально-технический тззөлгө строительный иште ле машинно-тракторный парктын ийде-кучинен камаанду деп ондойдыс. Шак онын учун строительствонун элбедерине ле күчтү техниканы тузаланарына аяру эдедис.

Темдектезе, бу ла жуукта өткөн жылдарда малдын 4 кажаанын, малчылар жадар 5 тура, эки контора, эки магазин ле өскө дө объекттер тутканыс. Тургуза өйдө он автомашинанын гаражын тудуп жадыс. Жартап айтса, 1971 жылда совхозтын тос фонды 502 100 салковой баалу болгон болзо, 1979 жылда ол 1 132 125 салковойго жеткен. Эл-жоннын жадын-жүрүмин жарандылары жанынан көп иш өткүрилип жат.

Быжыл совхозтын ишмекчилерин государственного 2 450 центнерге эт, 150 центнер түк ле 25 центнер ноокы табыштылары учун тартыжып турулар. Молју сүреен жаан. Бистин коллективтин кажы ла членинен эрчимдү иш некелип жат. Шак онын учун совхозтын парткомы, дирекциясы, ишмекчи ле комсомольский комитеттери социалистический мөрөйдө

онон ары улалтып, онын жүзүн-башка эп-сүмелерин тузаланарга амадап турулар.

Je совхозтын једими көбизинде азыралдан камаанду.

Бу сурак курч туруп јат. Коммунисттер оны бойынын јуунында јолду тургускандар. Быјыл өлөң ижинде 30 коммунист туружар. Өлөң белетеер 9 звено иштеер. Бир механизированный звено төзөлөр, 5 коммунист звеновойдын ижин бүдүрер. Өлөң ижиндеги коммунисттерден ле комсомолдордон 4 партгруппа ла 5 партийно-комсомольский группа төзөлөр. Каруулу кампанияда анчадала јашөскүрим көп туружар. Андагы 70 комсомолдон 9 комсомольский группа төзөлөр.

Јердин кыртыжын јарандырар иш бу сурактын учурлу бөлүги болуп јат. Бис јер сугаратан установка тургузып алдыс. Эмди оны иштедери башталып јат. Малдын өтөгин кырага јайары база ајаруда тудулат.

Совхозто аайына түрген чыгатын күч сурактар көп. Олордын көбизин бис бойыстын күчибисле јоголтор аргабыс јок. Мында олордын ончозын тоолобойын. Je андый да болзо, совхозтын малын јайгы турлуларга чыгаратан јол күч ле јеткерлү артканча. Экинчизинде, хозяйствонын кезик түс јерине агын суулар јайылып, онын кыртыжын үрейт. Мында мелиоративный иштер өткүрери некелет. Калганчызында, совхозтын кожын тартары сүреен күчке келижет.

Je совхозтын ичимекчилери ле служащийлери бу күчти јенип, онынчы бешјылдыктын јакылтазын бүдүрери учун эрчимдү тартыжып турулар. Баштапкы коммунанын јеринде јуртап јаткан эл-јон олордын агару керегин онон ары улалтып, партиянын ла башкарунын јакылталарын бүдүрерине бастыра ийде-күчин берер.

П. Кызылов,
совхозтын директоры.

Социализм ичкерлеп көндүккенин керелеген съезд

1980 жылда 26 июньда ВКП(б)-нин XVI съезди иштеп баштаганынан ала 50 жыл толгон. Ол партиянын историясына социализм бастыра жанынан ичкерлеп көндүккенин съезди болуп кирген. СССР-да социализмди төзөөринин тебүзин онон ары түргендедеринин, телекейлик коммунистический ле ишмекчи движениеле, телекейдеги ичкери көрүмшүүлтелү бастыра ийде-күчтерле бистин партиянын колбуларын ончо жанынан тыгыдарынын сурактары съездтин ижинин төс ажарузында болгон.

Совет жадын-жүрүмнин кажы ла күни СССР-да социализмди төзөөри аайынча партиянын ленинский ууламжызы чын болгонын көргүзүп туру. Ишмекчилердин ле крестьяндардын телекейде эн баштапкы социалистический государствозынын једимдери хозяйствонун социалистический системазы капиталистическийдийинен чик/жок артык болгонын көргүскен.

Капиталистический ороондор уур-күч кызаланга учурагандар. 1929 жылда Американын Бириктирген Штаттарында башталган экономический кызаланг телекейликке көчкөн. Капиталистический системазынын јөпсинишпестери кезем курчыган.

Империалисттер жаңы јуу-чакка белетенип, ишмекчилерди ле крестьяндарды кулданып, ороондорды бой-бойына тукурарынын ла чагыштырарынын политиказын јараткылап, тура берген айалгадан чыгар аргазын бедрегендер.

Империалистический јандардын јуу-чак баштаарынын планында озо ло баштап Советский Союзка удурлаштыра каршулу керектер өткүрери болгон. Је ол тушта јуу-чак баштаарга тидинбегендер, ненин учун дезе, бистин албаты кандый да өштүге кайра согулта берерге белен болгонын озор билгендер. Озор анайда ок Улу Октябрьдин шылтузында туулган государствоны изү јөмөп турган акту бойларынын ишмекчилеринен коркыгандар. Империалисттер терен экономический кызаланган ла бойларынын ороонынын ишмекчилерин ле колониялардагы албатыларды базынарын тыгытканынан улам пролетариаттын ла национальный

жайымданар движениенин революционный тартыжузы көдүрилип турганынан жалтангандар. Экономикадагы кызаланган чучурап турган капиталистический ороондорго СССР-дин ийде-күчи тыгып турганын аяруга албас аргазы жок болгон.

Жаан предприятиелер, темир жолдор тудуп, ороондо индустриализация, журт хозяйстводо коллективизация өткүрүп, СССР телекейлик рынокто эн төлөңир государство болгон. Ол эн жаңы техника садып алар аргалу болгон. Социалистический орооннын рыногы телекейде кызаланга учурабаган сок жаңыс рынок болуп, түргөн элбеп турган. Капиталистический ороондордын анчадала машиналар эдер промышленнозына совет рынок сүрекей керек болгон. Онызы Советский Союзтын телекейдеги айалгазын тыгыдарына арга берген.

XVI съезд СССР-дин тышянындагы политиказын бүткүл-инче жарадып, «СССР-дин ишмекчилеринин ле ишкүчиле жаткандарынын капиталистический ороондордын ишмекчилериле, ишкүчиле жаткандарыла карындаштык колбуларын ла бирлик күүн-санаазын мынан да ары тыгытсын» деп, Төс Комитетке жакылта берген.

Партия индустриализациянын өзүминин тебүзин оной ары түргендедер задача тургускан. Бу задача Төс Комитеттин Отчетный докладында, «Промышленностьтын бешжылдык планы бүткени керегинде» докладта, делегаттардын куучынында, съездтин жөптөринде бастыра жанынан шүүжилген.

Партиянын XVI съезди промышленностьтын өзүминдеги жаан једимдерди темдектеп тура, оныла коштой, СССР бойынын индустриальный өзүминде озочыл капиталистический ороондордон сүрекей сондоп турганын темдектеген. СССР ол тушта телекейде темир кайылтары аайынча бежинчи, чой кайылтары жанынан алтынчы, электроэнергия иштеп алары аайынча тогузынчы јерде турган.

Промышленнозы өзүмдү капиталистический ороондордон бистин ороон 50—100 жылга арткан.

Социализмнин өзүмин бастыра жанынан ичкерледери, албаты-хозяйствонын ончо бөлүктеринин өзүминин бийик тебүзин јеткилдеери озо ло баштап жаңы техниканы тузаланганынан камаанду болгон. Онын учун съезд ишмекчи класстан хозяйственный ла технический ишчилер белетеерине жаан аяру эткен.

ВКП(б)-нин XVI съездинин ижиде колхозный строи-

тельствонун сурактары аңылу жерде турган. Журтхозяйствонун өзүминин бешжылдык планын ойто катап көрөр, мал өскүрерине аяруны тыгыдар шүүлте эдилген.

Жербойынын бир канча экономический ле социально-политический аңылузы бар болгон. Туулу Алтайда коллективизация өткүреринин өйи бир эмеш удай берген.

1929 жылда областьта 101 коллективный хозяйство болгон.

1930 жылда 5 февральда партиянын обкомынын ла шинжү өткүрер областной комиссиянын бириккен IV пленумында «Областын бешжылдык планы керегинде» сурак шүүжилген.

ВКП(б)-нин XVI съездинин жөптөриле колбой областын партийный организациязы коммунисттердин аярузын элбек калык-жоннын жаан патриотический движениезин — социалистический мөрөйдө өскүрерине ууландырган.

1930 жылда областын ишкүчиле жаткандары партиянын кычырузын изү жөмөп, социалистический мөрөйдө турушкандар. 1933 жылда областьта 91,6% колхоз, 70% бригада, 68,4% ферма мөрөйлөшкөн, 17 686 кижин иштин озочылынын күндүлү ат-нерезиле адаткан.

Партийно-политический иштин кемин бийиктеткени областьта социалистический кубулталар эдерине жакшынак камаанын жетирген.

1932 жылда Туулу Алтайда 315 колхоз болгон, а 1928 жылда дезе — жүк ле 12. 1928 жылда бир де совхоз жок болгон, 1932 жылда 4 совхоз төзөлгөн. 1932 жылда хозяйстволордын тоозы аайынча коллективизациянын проценти 48,7% жеткен.

Онын кийиндеги жылдарда совхозтордын тоозын көптөдөри, машиналардын ла тракторлордын станцияларын, онон олардо политбөлүктөр төзөөри аайынча иштер өткөни экономиканы көдүреринде, терен социально-политический ле культурный кубулталар эдерине жаан учурлу болгон.

Горно-Алтайский автономный областька МТС ла совхозтор төзөлгөни ненин учун жаан учурлу болгон дезе, мында государственный промышленностьтын предприятиелери жок болгон, эл-жоннын текши тоозынан ишмекчилер жүк ле 1% келижип турган.

СССР социализмди төзөөри жанынан једимдерге партиянын трокисттерге, он оппортунисттерге удурлаштыра турумкай тартыжузынын шылтузында једип алган.

Партия трокисттердин арткан-калганын онон ары илезине чыгарып тура, он оппортунисттерге удурлаштыра тартыжузын тыгыткан. Трокисттердин ле он оппортунисттер-

дин амадулары учы-учында јангыс болгон. Олор ишмекчилер ле крестьяндар ортодо јайраду эдер, пролетариаттын диктатуразын јоголтор, капитализмди орныктырар аргалу болгондор.

Гран ары јанында бойынын «Бюллетенин» кепке базып чыгарып турган Троцкий Коммунистический партияны ла Совет государствоны не ле деп јабарлап, јамандап, јүзүн ле базын ренегаттарга ла ишмекчи классты саткандарга биригип, СССР-га удурлаштыра тартыжуда буржуазияла кожо иштеген.

Троцкисттердин контрреволюционный ижи он јаны јаар јайылып тургандардын партияга удурлаштыра тартыжузыла колбулу өткөн. Он јанын јаар јайылып тургандар партияга удурлаштыра оппозиционный группалардын элбек блогын төзөөри керегинде тегиндү эмес амадагандар.

Олор бойлорынын партияга, онын генеральный уулам-ызына удурлаштыра тартыжузында антипартийный ла антисоветский группалар, ла организациялар төзөөрине јеткендер деп, съезде темдектелген. Андый группалар башка-башка адалып, бир канча јерлерде төзөлгөн: Ленинградта — «Ишмекчилердин ле крестьяндардын бирлиги», Украинада — «Албаты-революционный социалистический партия», Түндүк Кавказта — «Он јаны јаар јайылып тургандардын бюрозы».

Ол өйлөрдө јаан учурлу сурактардын бирүзи национальный сурак аайынча он јаны јаар јайылып тургандарга удурлаштыра тартыжары болгон. Партиянын рядтарында улудержавный шовинизмге ле јербойынын национализмине јайылып турган бир канча улус бар болгон. Олор өштүлердин тузазына иштегилеп, СССР-дин албатыларын карындаштар эдип бириктиреринин ле интернациональный таскадарынын керегине качалагын јетирип тургандар.

Улудержавный шовинизмге, јербойынын национализмине, олорло јөпсинерине удурлаштыра тартыжуны тынгытсын деп, съезд партияга кычыру эткен. Съезд анайда ок Лениннин национальный политиказын турумкай ла аайлу-башту өткүрерине, национальный јанынан тен эмес болорын јоголторына, СССР-дин албатыларынын культуразын өскүрерине ағылу ајару эткен. Партия В. И. Лениннин јакылта-ларын бүдүрип тура, интернационализмнин маанызын бийик көдүрген.

Баштапкы, онон экинчи бешјылдыктардын јакылта-рын өйинен озо бүдүргени бистин ороонды јаан ийде-күчтү

индустриально-колхозный социалистический держава эдиң кубулар арга берген. Бу тужында орооннын кунчыгыжында экинчи таш комур-металлургический тос јер тоозори керегинде ВКП(б)-нинг XVI съездинин јоби сурекей јаан учурлу болгон. Магнитогорскта ла Кузнецкте металлургический комбинаттар, Казахстанда, Уралда ла кунчыгыштын оноң до оско јерлеринде онду металлургия тозолгонинин шылтузында СССР Ада-Торол учун Улу јуунын јылдарында тышјанындагы оштунин табаруларын јаңыс та токтоткон эмес, је оны оодо соккон.

Партиянын ла бастыра совет албатынын алдында ол ой-лордо турган задачаларды ВКП/б/-нинг XVI съезди терең ле ончо јанынан чокум коргускен.

Д. А. Сортияков,
КПСС-тин обкомынын лекторы.

США «Јаан бизнестин» стратегиязы

Јетенинчи жылдар түгенип, сегизенинчи жылдар башталып турган өйдө телекейдеги айалга билдирлү катулана берди. Онын учун реакциянын ла империализмнин ийделери, элден озо США-нын империализми бурулу. Олор телекейде айалга јымжаганы, телекейде албатылар ортодо колбуларда башка-башка общественный јанду государстволор амыр-энчү өмөлөжөр ээжилер табынча тыгый бергени бойларынын агрессивный, өскө албатыларды базынар, бийлеер, тоноор амадулары бүдерине јеткерлү болор деп шүүп јадылар.

КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы, СССР-дин Верховный Совединин Президиумынын Председатели нөкөр Л. И. Брежнев быјыл 22 февральда Москвада Бауманский избирательный округтын избирательдеринин јуунындагы куучынында эмдиги өйдө телекейде айалга ненин учун катулана берген шылтактарды јартап, мынайда айткан: «США-нын бүгүнгү күндеги башкартузы телекейдеги айалганы ойто катуландырарына ууланган иш өткүрип турганы јартала берди. США-нын администрациязы бойынын күүн-табын социалистический государстволорго ло өскө дө ороондорго јүктеерге күүренет».

Эмди Вашингтондо көп улус Картердин администрациязынын тышјанындагы политиказы өскөлөнө бергени Ирандагы ла Афганистандагы керектерле колбулу деп айдар күүндү. Је керектердин аайы андый эмес. США-нын администрациязынын тышјанындагы политиказы Дж. Картер Ак-Турада президенттин јерине отурган баштапкы айларда өскөлөнип баштаган.

Ак-Туранын эмдиги башчызы СССР-ле өштөжөр, «Соок јуунын» өйлөриндеги политиканы ла эп-аргаларды орныктырып тузаланар јолго турарда, 1976 жылда президентти туткан выборлор алдында бойынын избирательдеринин алдына берген молјуларын бузуп турганы ајарулу.

Темдектезе, Картер орооннын военный чыгымдарын јылдын ла 5—7 миллиард долларга астадарым деп айткан. Чын керектерде не болгонын алалы. «Мен президент болуп иштеп

баштаган баштапкы ла жылдан ала, бис коруланарына чыгымдарды токтоду јоктон ло чик јок көптөдип келгенис» деп, 1980 жылда 14 февральда пресс-конференцияда президент бойы мактанып айткан.

Вашингтоннын эмдиги башкартузынын политиказы баштап тарый булгалышту да болуп көрүнип турза, айалганы јымжадар јолдон чыгала, СССР-ле өөркөжөр јолго киргенинде кижии кайкаар неме јок. Керектер анайда бергенинде эки шылтак бар.

Элден озо США-нын эмдиги администрациязында кандый улус барын көрөли. Эмдиги президентти 1976 жылдагы выборлорго јетире бойынын төрөл штадынан өскө јерлерде билетен улус ас та болгон болзо, Картер США-нын военно-промышленный комплексиле, орооннын эн јаан военный корпорацияларыла азыйдан бери јуук ла бек колбулу болды.

Картердин бу колбулары США-нын военно-морской флотында турган өйдө башталала, Джорджия штаттын губернаторы болуп иштеерде там тынгыган. Военно-морской флоты болордо ого «Американын ядерный флотын төзөп баштаган» адмирал Х. Риквер акту-бойынын «ада-энези үредип чыдаткандый» тын салтарын јетирген эди деп, Картер бойы бичиген. Картер губернатор болгон Джорджия штатта дезе, кезик эн јаан военно-промышленный корпорациялардын штаб-квартиралары ла предприятиелери иштеген. Олордын тоозында самолеттор ло ракеталар эдип чыгарар «Боинг» фирманын предприятиелери бар. Бу фирманын США-нын конгрессинде чыгартулу кижизи — сенатор Генри Джексон.

База бир ајарулу неме. 1976 жылдагы выборлор өдөр алдында Дж. Картер јаан учурлу телекейлик керектерде, элден озо јуу-јепселдерди, анчадала ядерный јуу-јепселдерди көптөдөрин токтодорында Советский Союзла өмөлөжөр керек деп айдып, Американы ойто «соок јуунын» өйлөрине апарар күндү сенатор Джексондый улустын политиказын јаратпай туратан. Табару эдер стратегический јуу-јепселдерди астадар сурактар аайынча јөптөжүде /ОСВ-де/ США-га тузалу түзөдүлерди ле «кожулталарды» шак ла сенатор Генри Джексон эткен. Ол «түзөдүлерди» ле «јөптөжүлерди» алганча 1977 жылда март айда Москвага США-нын Государственный качызы Вэнс келеле, оларды Советский Союзка јүктеп болбогон. Је оныла колбой табару эдер стратегический јуу-јепселдерди астарды јанынан куучындажып јөптөжөри узадылды.

Дж. Картер «Үч таланын ороондарынын комиссиязына член болуп кирген кийинде военный монополияларла онын колбулары тын элбеди. Түндүк Американын, Күнбадыш Европанын ороондарынын ла Япониянын эн жаан промышленниктеринин ле научный ишчилеринин организациязы — Үч таланын комиссиязын» США-нын эн жаан банктарынын бирүзинин «Чейз Манхеттен банктын» президенти Девиз Рокфеллер баштаганыла төзөлгөн болгон.

Шак ла бу «Үч таланын комиссиязынан» президент Картерге жаан учурлу иштер аайынча үч советник берилген, олор — «Советолог», Колумбийский университеттин профессору Збигнев Бжезинский, Брукингский институтта тышполитический шинжүлөр өткүрер программанын башкараачызы Генри Оуэн, Колумбийский университеттин профессору Ричард Гарднер.

Жаан бизнес «Үч таланын комиссиязы» ажыра Джорджия штаттын губернаторын бастыра аргаларла жөмөп, өрө көдүргөн. 1976 жылда Картер президент боло берерде, «Комиссиянан» көп улус онын кабинетинин члендери боло бердилер. Бжезинский национальный жеткер жок болорынын сурактары аайынча төс политический болушчызы боло берди. Вашингтоннын тышжанындагы политиказын бүгүн башкарып турган улустын бирүзи — Бжезинский. «Үч таланын комиссиязынын ижиле вице-президент У. Мондейл, коруланарынын министри Г. Браун, бу жуук өйлөргө жетире США-нын государственный качызы болгон С. Вэнс, ООН-до США-нын чыгартулу кижизи болгон Эндро Янг колбулу болгондор. США-нын администрациязында Картер баштаган улус жаан бизнестин жылбүлөрүн быжу корулаар учурлу болгон. Башкаруда турган улус Американын эн жаан 22 корпорациязыла, банктарыла колбулу.

Военно-промышленный комплекстин жылбүлөрүн США-да государствонын керектерин башкарып турган системазы быжу корулап жат. Телекейде айалга жымжай да берзе, США-да государствонын керетерин башкарып турган система жуу-жепселдерди эдерин тын токтодорго бербес. Эмди военно-промышленный комплекстин США-нын администрациязында турган улус телекейде айалганы ойто катуландырып баштаарда, военно-промышленный корпорациялар, олорло колбулу банктар сүреен көп астам алып байыйтан жаңы аргалар алдылар.

Темдектезе, «Нортроп», «Боинг», «Мартин-Мариэтта» ла «ТРВ» корпорациялар «МХ» деп адалган баллистический

ракеталар эдип, көп астам аларга жазанып турулар. Ол ок «Боинг» канатту ракеталар эдип байыырга туру. «Локхид», «Макдоннелл-Дуглас» ла «Юнайтед техполоджи», «СХ» танмалу сүреен жаан самолеттор ло «Түрген тузаланар черүге» керектү өскө дө военный техника эдер. «Рокуэлл интернэшнл» нейтронный бомбанын жазалдарын эдип чыгарар. Ак Тура жуу-јепседерди көптөдөр программаны космоско таркадарга турганынан улам «Дженерал электрик» ле «Вогхт корпорейин» фирмалар јердин спутниктерин адар жуу-јепсел эделе, көп астам аларга туру.

Советский Союзла айалга коомойтый бергени биске тын жарамыкту» — деп, «Боинг» концерннин вице-президенти Гойди оныла колбой уйалбай да айдат.

Анайдарда, США-нын бүгүнги администрациязынын политиказынын төзөлгөзінде военно-промышленностьтын јилбүлери турганы јарт көрүнөт.

Вашингтоннын администрациязы калганчы эки јылда амыр-энчүге ле айалга јымжаарына каршулу эдип өткүрген кезик ижи мындый.

1978 ј. май.

Нью-Йоркта ООН-нын штаб-квартиразында жуу-јепселдерди астадып јоголторы јанынан ООН-нын Генеральный Ассамблеязынын ағылу сессиязы өдүп турган өйдө, Вашингтондо НАТО-нын совединин очередной сессиязы НАТО-нын военный ийдезин тыгыдарынын көп јылдарга темдектелген программанын јарадып јөптөгөн. Программанын өйи — 1993 јылга јетире бүдүрерине 100 миллиард доллар акча керек. НАТО-нын совединин сессиязы бойынын члендери ороондорды военный бюджеттерин јылына үч проценттен көптөдип турарына кычырды. Ого үзеери көп улусты кырып өлтүрөтен јаңы жуу-јепселдер, ол тоодо нейтронный бомба эдер НАТО-нын члендери ороондор военный керектерде өмөлөжөрин тыгыдар, НАТО алдынан бойы «телекейлик организация» болгонын элбедер деп јөптөшкөн.

1978 ј. июнь.

США-нын президенти Дж. Картер Аннаполистеги куучынында айтты: «Бистин орооныстын военный ийдези кажы бир өскө государствонын военный ийдезинен уйан эмес, мынан да ары уйан болбос. Советский Союзка көрө, бисти на јылык государстволор ло ачык тенгистер курчап јат. Бистин эмдиги ле келер өйдөги ийдебиске кем де алаңзыбазын. Биске удурлажа келген кажы ла учуралды бис бойыстын союзниктерисле кожо стратегический, ядерный да жуу-јепсел-

ле, анайда ок тегин де жуу-јепселле туй согор аргабыс бар».

1978 j. ноябрь.

Ак Тураның аңылу чыгартулу кижизи президент Картер нейтронный бомбаның «төс јазалдарын» эдип баштаары керегинде јакару бергени чын деп айтты. Оноң озо тегин ядерный снарядтарды ла «тын радиациялу», јартаза нейтронный жуу-јепселдер эдерине конгресс 612 миллион доллар чыгымдаар деп јөптөгөн.

1978 j. декабрь.

НАТО-ның кышкы сессиязы НАТО-ның черүлерин бастыра аргаларла тыңыдар ла жаңы мылтык-јепселле јепсеер, биригүниң члендери государстволор военный өмөлөжөрин тыңыдар деп јөптөгөн.

1979 j. февраль.

США Индийский тегисте американский керептердин прозын кыска өйдин туркунына эки катап көптөдөри керегинде јөп чыгарды. США-ның Саудовский Аравиядагы военновоздушный базаларын жаңы «Ф-15» бомбардировщиктерде јепсеген.

Президент Картер США-ның 1980 жылга военный бюджетинин проегин 142,2 миллиард доллар эдип конгрессте јөптөөрине ийген.

ФРГ-де НАТО-ның историязында баштапкы эн јаан военный маневрлер 66 мун кижитуржып өтти.

1979 j. апрель.

НАТО-ның 30-чы жылдыгының юбилейине учурлалган куучынында НАТО-ның генеральный качызы Лунс «биригүниң военный ийдези жаңыс ла Европада эмес, бастыра телекейде тuzаланар учурлу» деп айтты. НАТО-ның Европада бириктирген черүлеринин азыйда главнокомандующийи болгон генерал Хейг «НАТО-ның черүлери НАТО-ның члендери болуп турган ороондордын географический границаларының ары јанында, өскө јерлерде болуп турган керектерге кирижери кыйалта јоктон керектү» деп айтты.

США НАТО-ның юбилейине учурлай суу алдыла жүрер «Трайдент» деп танмалу жаңы ядерный кеме эделе, талай јаар божотты.

НАТО-ның черүлерин ядерный жуу-јепселле јепсейтен группаның Флоридада, американский авиабазада өткөн сессиязында Вашингтон бойының Күнбадыш-Европадагы союзниктерин жаңы американский ракетно-ядерный жуу-јепселдерди — жаңырта јазаган «Першинг» ракетаны, канатту ракетаны, орто ырада учар ракета аларга јөпсингилезин деди.

1979 j. июнь.

ОСВ-2 Договорго кол саларынан тоолу ла күндөр озо США-нын президенти Картер «МХ» деген стратегический ракеталар эдип баштаарына јөп берген. Пентагон 80-чи жылдардын ортозында андый 200 ракета аларын пландады. Заказтын баазы 30 миллиард доллар.

НАТО-нын Европадагы бириктирген черүлеринин главнокомандующийи генерал Роджерг Вашингтон США-дан ла НАТО-нын члендери ороондорынан өскө јерлерде керектерге кирижетен черү тözöörин пландады деп айткан. Черүде 110 мун кижиге, көп военный керептер, самолеттор болор деди.

1979 j. сентябрь.

НАТО-нын члендери ороондордын военный башкараачылары ла баштаачы политический ишчилери Европадагы тактический јуу-јепселдерди јангыртарына јөпсине бердилер. Европада јангы ракетно-ядерный јуу-јепсел тургузарын НАТО-нын генеральный качызы Лунс «баштапкы учурлу задача» деп айтты:

1979 j. декабрь.

США-нын президенти Картер 1981 жылда орооннын военный чыгымдары 173,4 миллиард долларга једер деп јарлады. Президенттин көп жылдарга тургускан военный программазында США-нын ракетно-ядерный јуу-јепселдерин ончо јанынан јангыртары; НАТО-нын зоназында ла Тымек тегисте американский черүлерди көптөдөри; НАТО-нын зоназынан өскө јерлерде «түрген тузаланарга керектү» 110 мун кижилү аңылу черү тözöörü; НАТО-нын члендери ороондор военный чыгымдарын жылдын ла 4,5 процентке көптөдип турары темдектелген.

1980 j. апрель.

США Иранда тутурган дипломаттарды, чокумдап айтса, дипломат-шпиондорды јайымдаарга амадап, Иранда военный десантный операция өткүрер планы бузулды. США-нын империалисттери Ирандагы революцияны тумалаарга Персидский булунда бойынын черүлерин көптөдип баштады, экономический кызышты тынгытты.

Американский империализмнин бурузыла телекейде айалга катулана бергени амыр-энчүни јеткилдеери ле айалганы јымжадары учун тартыжуны тынгыдарын некеп туру. Ийде-күчти тузаланар политиканы јангыдан баштаарга тургандардын каршулу кылыктары ла пландары јангыс эмезе кезек ороондорго јеткерлү эмес. Ол бастыра албатылардын ла госуударстволордын амыр-энчүзине јеткерлү.

Амыр-энчүни јеткилдеер јолго

КПСС-тин XXV съезди јарадып јөптөгөн тышполитический программада «карындаштык социалистический госу-
стволордын бирлигин бастыра аргаларла тындып, јангы
общесвоны төзөп бүдүреринде ончо керектерде өмөлөжөрин
элбедип турганыла коштой озор амыр-энчүни тындыдарында
биригип, эрчимдү туружарын јеткилдеери» јанынан задача
тургузылган.

Бу задача эмди империализмнин агрессивный политика-
зынан улам телекейдеги айалга катулана берген өйдө, ан-
чадала јаан учурлу боло берди. Советский Союз јетенинчи
јылдарда једип алган једимдерди корулап аларга, полити-
ческий айалганы јымжадарын теренжиделе, оны ээчиде во-
енный айалганы јымжадарга тын кичеенип туру.

Советский Союзтын Коммунистический партиязынын ла
Советский башкарунын тышјанындагы политиказынын төс
амыр-энчүни јеткилдеери болгон до, артып та јат. Оны
КПСС-тин Төс Комитединин 1980 јылда 23 июньда өткөн
Пленумы, КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качы-
зы, СССР-дин Верховный Совединин Президиумынын
Председатели нөкөр Л. И. Брежневтин Пленумдагы докла-
ды, «Советский Союзтын телекейдеги айалгазы ла тышја-
нындагы политиказы керегинде» Пленумнын јөби база ка-
тап јарт кереледи.

Лениннин партиязынын кажы ла съезди партиянын ла
Советтердин ороонынын алдына коммунизмди төзөп бүдү-
рип баратан јангы ууламјылар темдектеп туратанын теле-
кейдин албатылары јакшы билер. Оныла кожо телекейлик
политикада, амыр-энчү учун тартыжуда јангы ууламјылар
база ачылып јат. Социализмнин ороондорында бистин нө-
көрлөрис, бастыра јер-телекейде класс аайынча бистин ка-
рындаштарыс ла најыларыс КПСС-тин XXVI съезди рево-
люционный теорияга ла практикага, коммунизм учун, амыр-
энчү ле социальный ичкери өзүм учун тартыжуга јангы стра-
ницалар бичиир деп быжу иженип турулар.

Оны КПСС-тин Төс Комитединин июнь айда өткөн Пле-
нумынын ижинин итогторына бастыра континенттердин

ороондорында јаан ајару эткени база катап јарт көргүсти. КПСС ле Советский государство айалганы јымжадып аларга, јуу-јепселдерди астадып јоголторы јаар жаңы бурулта эдерге, албатылар јайым ла камааны јок өзөр праволорын јеткилдеерге, амыр-энчүни корулап ла тыңыдып аларга тың кичеенип тургандары КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызынын Л. И. Брежневтин докладынан, Пленумнын јөбинен јарт көрүнип туру деп, гран ары јанындагы газеттер, радио ло телевидение, государственный ла общественный ишчилер темдектеп турулар.

«Эмдиги өйдөги катуланган телекейлик айалгада КПСС-тин Төс Комитеди, Советский башкару империалисттердин каршулу кылыктарын туй согуп, амыр-энчүни ле совет албатыга јеткер јок болорын корулап алар политиканы кыйа баспастан өткүрип туру» — деп Венгриянын коммунисттеринин «Непсабадшаг» газеди бичип туру.

Бистин орооныстың ишкүчиле јаткандарынын жаңы жүрүм төзөөри учун, тышјанындагы реакционный ийделердин каршулу ижин туй согорына уулаган чындык тартыжузына тың јөмөлтө эдип турганы учун бастыра афган албаты, Албаты-демократический партия ла Афганистаннын башкарузы Советский Союзка јаан быян айдып турулар. Бис Афганистан керегинде јакшы сөстөр айткан учун Л. И. Брежневке быяанысты айдып јадыс» — деп, Афганистаннын Албаты-демократический партиязынын Төс Комитединин члени, ДРА-нын өскө ороондорло керектеринин министри Ш. М. Дост айтты.

Пленумнын документтериле, јөптөрилe танышкан кажы ла кижи КПСС-тин XXIV ле XXV съездтери јарадып јөптөгөн Амыр-энчүнин Программазын эске алынат. Ол Программаны телекейде Советский Союзтын амыр-энчү ичкери алтамдары деп адаган. Бастыра текши амыр-энчүни јеткилдеерине ууланган јаан ишти онын өштүлери канайып та албаданып токтодып болбодылар. Бу јаан иш эмдиги катулана берген телекейлик айалгада бир де уйдадабай, там ла тыңып ла элбеп, «соок јууны» ойто баштаарга тургандарды туй согуп, бистин планетада амыр-энчү болорына күүнзеген улуска ижемји берип туру. Советский коммунисттердин келер съездинде КПСС-тин XXIV ле XXV съездтери јарадып јөптөгөн Амыр-энчүнин Программазы там тыңырында аланзу јок.

Нөкөр Л. И. Брежневтин Пленумдагы докладында, тыш-политический сурактар аайынча Пленумнын јөбинде теле-

кейдеги бүгүнгү айалга тереңжиде јарталган, телекейдин өзүми мынан ары кандый ууламјыларла көндүгери көргүзилген, амыр-энчүни ле јеткер јок болорын јеткилдеп алар аргалар бары быжу көргүзилди. «Соок јууга» ойто буруларга бербес, башка-башка социальный јанду госуларстволор амыр-энчү колбуларлу коштой турарын јеткилдеер, телекейлик термоядерный јуу-согушты болдыртпас быжу аргаларла общественно-политический ийделер бар деп, КПСС-тин Төс Комитеди шүүп туру. «Бу задачаны бүдүретен јол — тен праволу ла кажызына ла јеткер јок болор ээжини бүдүрип, куучындажып јөптөжөр јол болуп јат. Бу јыл советско-американский колбуларга база барып јат» деп, Пленумнын јобинде айдылган.

Айалга јымжадары телекейдин эмдиги жүрүмине тереңшинди. Онын тузалузын көп ороондор, элден озо Европа-тагы госуларстволор јакшы билип алдылар. Айалга јымжаары амыр-энчүге, ороондор бой-бойлорына тен тузалу экономический ле өскө дө колбуларлу болорына, албатылар јууктажарына, башка-башка социальный системаларлу госуларстволордын ортодо бүдүмји болорына ууланган. Шак ол керегинде бу јуукта КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы, СССР-дин Верховный Совединин Президиумынын Председатели нөкөр Л. И. Брежнев ле Германиянын Федеративный Республикасынын Федеральный канцлери Г. Шмидт Москвада туштажарда јаан куучын болды.

Эмдиги өйдөги телекейде боло берген керектер јер-үс-тинде, чындап та, амыр-энчү колбулар, чындык тен праволор болоры учун социалистический најылыктын госуларстволорынын эрчимдү тартыжузыла јеткилделген. Олорды национально-јайымданар тартыжунун јенүлери, јайымга күүнзеген демократический ийделер јеткилдеген. Ол керектер телекейде жүрүм јаранып баратан закондорго, албатылар бой-бойлорыла эптү-јөптү јуртап јадарга күүнзегенине келижип туру. Шак онын учун ол јакшы керектерди јоголтып болбос. Тенерини бис тиркеп тудуп турус деп айдар күүндү улус шак оны ајаруга алза, олорго ок тузалу болор эди.

Социализмнин ороондорынын ла капиталдын ороондорынын военно-стратегический арга-чыдалы тен боло бергени — исторический јаан учурлу једим деп, КПСС-тин Төс Комитединин Пленумынын јобинде айдылган. «Советский Союз военный јанынан Бириктирген Штаттарга тендежип алган, эмди военный ийделе СССР-ди коркыдып, кезедип

болбос» деп, Америкада «Крисчен Сайенс Монитор» газет бичип туру. США-нын империалисттери анайда тендеже бергенин јоголтоло, военный ийдезиле СССР-ди ойто ло акалап аларга кичеенип туру. Шак онын учун бүгүн телекейде айалга ойто катуланым баштаган. Је телекейдин жүрүминде болуп калган керекти кем де кубултып болбозы јарт. Анайда кубултарга кем де, элден озо Советский Союз јөпсинбес. Бойынын тын ийдезине ле бастыра социалистический најылыктын ийдезине, јуу болбозын деп тургандардын болужына јөмөнгөн СССР анайда эдерге бербес.

Эмдиги катулана берген телекейлик айалгада КПСС-тин ле Советский госуларствонын амыр-энчү политиказы бузулбас бек болгонын база катап көргүзери аңылу учурлу. Советский Союзтын амыр-энчүге күүнзеген политиказы империализмнин агрессивный пландарын үзер, айалганы јымжандар, амыр-энчүни ле јеткер јок болорын јеткилдеер быларгалар барын албатыларга көргүзип, ол аргаларды тузаланар јолдорды темдектеп јат.

КПСС-тин Төс Комитединин июньский Пленумынын јөбин, партия тышјанында кыйа баспай өткүрип турган политический ижин, бистин Төрөлисти корулаары ла јеткер јок болорын јеткилдеери јанынан бүдүрип турган керектерин совет албаты бастыразын бүткүлинче јарадып туру. Совет албаты бастыра телекейде амыр-энчү учун турушканын ийде — социализмнин карындаштык ороондорынын бирлиги там тыгып турганына сүүнет. Интернационалисттер болгон совет улус бистин тышјанындагы ленинский политикабысты, амыр-энчүнин политиказын албатылар јарадып ла јөмөп турганына јаан учур берип туру.

Советский коммунисттер, Советтер ороонынын бастыра ишкүчиле јаткандары КПСС-тин XXVI съездине уткый барып, КПСС-тин амыр-энчүге күүнзеген ленинский политиказын жүрүмде бүдүрер төзөлгөни — СССР-дин экономический ле коруланар ийдезин там тыгыдарга молјонып турулар.

Н. Модоров.

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 24. 07. 1980 г. Усл. п. л. 2,09 Уч.-изд. л. 1,78
Заказ 4 745. Тираж 500 экз. Цена 5 коп. Формат 60×84^{1/16}
АН 10358

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства,
г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская
типография, пр. Коммунистический, 27.

5 акча

ГОРНО-АЛТАЙСК . 1980